

Christelijke, doch voor de rechtsstudie is de klassieke opleiding toch min of meer onontbeerlijk te achten.

Voorts ware te overwegen het invoeren van een numerus clausus¹; immers: „claudite iam rivos, pueri, sat prata biberunt!“ Het advies zou kunnen worden gegeven reeds door de leeraarsvergadering van de door den abiturient te verlaten onderwijsinstelling, of de leerling voor de aanstaande studie huns inziens voldoende wetenschappelijke aanleg bezit.

En tweede selectie zou hierin bestaan, dat de promotie weder verplicht wordt gesteld in alle faculteiten. Het monstium der stellingen-promotie² blijve ons echter bespaard; de promovendus zij echter niet verplicht tot het in drukgeven van zijne dissertatie; wetenschap en geld dienen zooveel mogelijk gescheiden te blijven; de faculteit zie, waar zij dit kan, scherp toe, dat de dissertatie niet door repetitoren worde samengesteld en op die wijze tot een „farce“ zou worden.

Van deze tweede selectie verwacht ik zeer veel: het aantal juristen en ook medici zal sterk dalen.

Tenslotte dienen de studiebeurzen, zooveel doenlijk, d.w.z. voorzover de betreffende bepalingen zich hierregen niet verzetten, te worden onttrokken aan de overbelaste faculteiten en te worden overgehield naar die faculteiten, waar alsnog behoefte hieraan bestaat.

Bovenstaande regelen, die mij uit de pen vloeiden, pretendeeren natuurlijk niet dit onderwerp uitputtend te behandelen, doch bedoelen slechts enkele grepen te doen uit deze belangrijke materie.

Voorburg, 15 Januari 1934. J. A. DROSSAART BENTFORT.

De inaugureele oratie van Prof. Dr. H. Sinzheimer.

Het socialisme wordt, mede onder invloed van politieke gebeurtenissen, den laatsten tijd fel bestreden. Dat men bij de bestrijding van wetenschappelijke uitingen van socialisten wel eens de zoo noodige objectiviteit uit het oog verliest, blijkt uit het hoofdstuk van „Het Vaderland“ van 6 Januari j.l., waarin op laetdunkende en stekelige wijze te velde wordt getrokken tegen de rede, waarmede Prof. Dr. H. Sinzheimer, eertijds hoogleeraar in het arbeidsrecht en de rechtssociologie te Frankfurt a/d. Main, zijn ambt van bijzonder hoogleeraar in de rechtsociologie aan de Universiteit van Amsterdam aanvaardde.

In deze rede over „Das Problem des Menschen im Recht“ schetst Prof. Sinzheimer de opvatting, welke het burgerlijk recht, het arbeidsrecht en het „Wirtschaftsrecht“ van den mensch hebben en welken invloed dit heeft gehad op de rechtsregeling van de door deze onderdeelen van het recht beheerschte gebieden. Volgens hem gaat het burgerlijk recht uit van den mensch als vrij wezen. Het schept den mensch de mogelijkheid zich onbelemmerd zijn bestaan te verzekeren. Of hij dit in werkelijkheid ook kan, laat het burgerlijk recht onverschillig. Sinzheimer qualificeert deze opvatting van den mensch als een abstracte, omdat zij geen rekening houdt met het feit, dat maatschappelijke ongelijkheid, ondanks de theoretische gelijkheid, in rechte toch praktisch ook daar ongelijkheid schept, aangezien iemand met

een sterke economische positie nu eenmaal meer macht heeft zijn recht door te zetten dan iemand, die zulke een positie niet heeft.

Wanneer men ons burgerlijk recht kent, zal men de juistheid dezer beschouwing grif erkennen, maar „Het Vaderland“ doet dit geenszins, spreekt ongetuigd zonder één argument aan te voeren van „normiteiten“ en constatare, dat Prof. Sinzheimer een burgerlijk recht „an sich“ geconstrueerd heeft, dat in het geheel niet identiek is met het echte burgerlijk recht.

Het burgerlijk recht gaat echter wel degelijk uit van den mensch als vrij wezen — art. 2 B. W. zegt het uitdrukkelijk — en dit wel als reactie op het feudale stelsel, zooals ook Prof. Sinzheimer zegt¹, dat ten onzent eerst met de revolutie van 1795 voor goed verdween en de laatste sporen van ongelijk recht voor burgers van hetzelfde land met zich mede nam. Het burgerlijk recht geeft geen waarborgen, dat de mensch ook werkelijk een redelijk bestaan heeft. Misschen wijst „Het Vaderland“ op den Zevenden Titel A van Boek III, de zgn. wet op het arbeidscontract, welke toch zeker bedoeld den arbeider een redelijk bestaan te verzekeren, maar deze titel is juist ingevoged, omdat de oorspronkelijke bepalingen, gezien de realiteit, absoluut onvoldoende waren, en vormt een uitzondering op het oorspronkelijk beginsel van het burgerlijk recht: den mensch in vrijheid zijn gang te laten gaan.²

Na het burgerlijk recht beziet Prof. Sinzheimer het arbeidsrecht. Het is fulmineert „Het Vaderland“ tegen zijn stelling, dat het arbeidsrecht uitgaat van den werkelijken mensch en dat dit zou zijn de mensch als Klassewezen. Toegegeven moet worden, dat, aangezien ons recht geen klassen kent, dit verwijt een kern van waarheid heeft. Het is jammer, dat Prof. Sinzheimer door dit zoo uitdrukkelijk te poneeren voedsel geeft aan de meening, dat het arbeidsrecht een klasserecht zou zijn. Evenwel deze beschouwing vindt men ook bij juristen als Prof. Mr. C. W. de Vries³ en Prof. Mr. L. J. van Apeldoorn⁴, die toch zeker niet van socialistische sympathieën verlaacht kunnen worden.⁵ Daarenboven blijkt bij nauwkeurige beschouwing de kern van Prof. Sinzheimers betoog zeer wel te aanvaarden. Immers hij zegt: „Die Wirklichkeit des Menschen, von der das Arbeitsrecht ausgeht, ist der Mensch als Klassenwesen. Die Klasse beruht auf der Trennung des Kapitalbesizes von der Arbeitskraft und auf der dadurch herbeigeführten Verschiedenheit der Lebenssituation des Kapitalbesizers und Arbeiters. Diese Trennung ist nicht durch irgend eine rechtliche Anordnung herbeigeführt, sondern nur zu verstehen aus der lebendigen Dynamik des abstrakten, das bürgerliche Recht beherrschenden Freiheitssprinzips.“⁶ Sinzheimer bedoelt dus in den grond niet anders te zeggen dan dat de vrijheid, welke het burgerlijk recht den mensch laat zich zijn bestaan te verzekeren, niet voor iedereen voldoende is ter verkrijging van een redelijk bestaan. Naast den vrijen mensch van het burgerlijk recht bestaat ook de kraachtens zijn economische positie afhankelijk mensch. Het arbeidsrecht helpt dezen mensch nu aan een behoorlijk bestaan. Anders dan het burgerlijk recht houdt het rekening met zijn eco-

¹ t. a. p. blz. 20.

² Bovendien kan de inkadering van de arbeidsovereenkomst als zuiver obligatoire overeenkomst in het systeem van het burgerlijk recht op goede gronden bestreden worden.

³ Zie zijn aankondiging van Mr. S. Wijk's „Gids voor de zelfstudie van het arbeidsrecht“ in „Mensch en Maatschappij“ IX, blz. 330 (Mei 1933).

⁴ Zie zijn „Inleiding tot de studie van het Netherlandsche recht“, blz. 233.

⁵ Bestreft is deze opvatting door Levenbach o. a. in zijn artikel „Het karakter van het arbeidsrecht“ in R. B. A. 19e serie no. 2 (Mei 1933).

⁶ Cursusverering van mij, F. t. a. p. blz. 13.

¹ Mits niet in neo-Duitschen, niet nader te qualificeeren, geest!
² Gelukkig waren er vroeger ook uitzonderingen! Was het niet Prof. Oppenheim Str., die „suum laude“ op stellingen doctoerde?

brm: NDB 1934

nomischen toestand. De juistheid hiervan kan moeijlijk ontkend worden. Wanneer dit niet de oorzaak is van het ontstaan van het arbeidsrecht, welke is die oorzaak dan wel? De grondleggers van ons arbeidsrecht, die, zooals „Het Vaderland” terecht zegt, „principeel de gedachte van klassentegenstelling verwierpen”, zullen deze gedachte zeker aanvaard hebben of aangenomen.

Het feit, dat er een arbeidsrecht ontstaan is, welk feit, wanneer men de werkelijkheid beschouwt — en dat wilt „Het Vaderland” — niet te ontkennen valt, levert omgekeerd weer een bewijs op, dat de bepalingen van het burgerlijk recht niet voldoende waren om den mensch een behoortlijk bestaan te waarborgen, waaruit volgt, dat dit recht niet voldoende rekening hield met de realiteit.

Sober is Prof. Sinzheimer in zijn beschouwingen over de opvatting van den mensch in het „Wirtschaftsrecht”. Er is nog slechts een beweging ten gunste van het ontstaan van dit recht, „wir sehen es noch nicht in positiven Einzelheiten vor uns. Von irgend einem Ausgeriffsein seiner Ansätze kann keine Rede sein. Aber wir sehen die Tendenzen, die hier wirksam sind, wir sehen ein Recht im Werden”.¹ Dit „Wirtschaftsrecht” — in het Nederlandsch wellicht het best aan te duiden met den term „economisch” recht en niet zooals „Het Vaderland” doet met „maatschappelijk” recht — ziet den mensch slechts als economisch subject, als deel van de groote volksinhouding en kent hem geen afzonderlijk bestaan meer toe. Terecht heet „Het Vaderland” tegen dit economisch recht groote bezwaren, maar het is Prof. Sinzheimer toch niet kwalijk te nemen, dat hij, nu hij dit recht in wording ziet, daarover spreekt. Dat er een tendens tot eenheid der volkshuishouding is in onzen tijd, zooals hij zegt², valt toch wederom moeilijk te loochenen. Men denke slechts aan de aanneming der corporatieve wetten in Italië enkele weken geleden. En is in onze crisiswetgeving hier en daar ook niet iets van deze tendens te merken?

Prof. Sinzheimer begroeft eensdeels het ontstaan van dit economisch recht met vreugde, omdat het zoo sterk de gedachte van den mensch als gemeenschapswezen poneert en het liberale individualisme afwijst, maar anderzijds schuwt daartegen nadrukkelijker dan „Het Vaderland” doet vermoeden. „Das Wirtschaftsrecht enthält in der totalen Einfiigung des Einzelnen in das Ganze eine grosse Gefahr, weil es die schöpferische Kraft der freien Persönlichkeit vernichten kann”.³ Zijn ideaal is de opvatting van den mensch in het „Wirtschaftsrecht” dan ook niet. Hij ziet dit in een synthese van de drie door hem besproken opvattingen. „Das Menschenbild, das sich aus seiner Entwicklungsidee ergibt, fasst die Züge aller dieser Rechtsordnungen zusammen, ohne in einer von ihnen aufzugehen. Es entnimmt dem Wirtschaftlichen den Gedanken in einem wirtschaftlichen Ganzen. Es entnimmt dem Arbeitsrecht den Gedanken des gesicherten Lebens- und Arbeitsnannes für den Einzelnen in dieser Verbundenheit und Einheit. Es entnimmt schliesslich dem bürgerlichen Recht den Gedanken der selbstständigen Einzelsphäre, in der der Mensch nur sich selbst und den geistigen Mächten gehört, die ihn durchdringen. . . . Individualistisches Recht, soziales Recht und Sozialrecht stehen sich in diesem Bilde nicht mehr als Gegensätze in

getrennten Rechtsordnungen gegenüber, sondern bilden Teile eines einheitlichen Rechtssystems, das auf den Menschen und seine menschlichen Bereiche gerichtet ist”.¹

Het bovenstaande zij voldoende om te doen zien, dat „Het Vaderland” een onjuiste en, wat erger is, een tendentieuze bestrijding geeft van Prof. Sinzheimers rede. Men kan tegen diens socialisme, dat zeker hier en daar in de rede doortraalt, groote bezwaren hebben, dit is nog geen reden haar nu ook maar zonder redelijke argumentatie af te keuren. Een woord van bijdschap over het feit, dat een geleerde, die voor de ontwikkeling van het arbeidsrecht van zoo groote betekenis is geweest als Prof. Sinzheimer, aan een Nederlandsche universiteit kon worden verbonden, toen nationaal-socialistische wilkeur hem voorzetting van zijn arbeid in Duitschland onmogelijk maakte, ware eerder op zijn plaats geweest dan deze subjectieve en daardoor onjuiste critiek.

W. F. DE GAAY FORTMAN.

1 t. a. p. blz. 26—27.

Tijdschriften

De Naamlooze Vennootschap, 12^e jaarg., No. 10, A. H. L. N. R. U.

O. a.: *Mr. O. B. W. de Kied*, Wien komt het stemrecht toe en hoe kan dit recht in de statuten worden geregeld? — *J. Peeters*, Heffing van dividendbelasting in geval van samenvoeging van vermogens van naamlooze vennootschappen. — *M. V. H. Vlieg*, Reorganisatie en de rechten der bestaande aandeelhouders. — *Prof. Mr. G. Russel*, Wet en rechtspraak omtrent winstuitkeringen bij besloten naamlooze vennootschappen. — *J. J. M. H. Nijst*, Statutenwijziging I.

Weekblad van het Recht, 12658, A. a. G. H. L. N. R. U.

Mr. S. J. M. van Geuns, Bespreking van: Dr. Hans von Henff, *Büsenik und Kriminalwissenschaft*. — *J. M. v. B.*, Bespreking van: Edmund Mezger, *Kriminalpolitik auf kriminologisch-er Grundlag*.

W. P. N. R., 3343, A. a. G. H. L. N. R. U.

Mr. P. J. A. Chauveau, Rondom het ledenccontract (III. slot). — *Mr. Dr. A. Spanjer*, Tels over art. 1 der Notarijswet (I).

Bijblad bij De Industriële Eigendom, 2de jaarg., No. 1.

Prof. Mr. R. M. Telders, Het kort geding in octrooizaken.

Algemeen Nederlandsch Politie-Weekblad, 942, L. N. U.

Dr. Hans Schenkert, Het handschrift van den dader van sexuelle misdrijven. — *Dr. M. Schorleims*, De civiele procedure. — *L. A. A. Cohen*, New York en de politie.

De Volkshouding, 9^e jaarg., No. 4, H. L. N. R. U. V.

Jhr. Mr. A. C. D. de Gruijff, Problemen betreffende Volkenbondsorganisatie (radio-rede). — *Mr. S. G. M. Buron van Voorst tot Voorst*, Het Saargebied.

Mevr. C. A. Klauwer, Twee jaar ontwapeningsovereenkomst. — *F. J. W. Dron*, Frankrijk en Nederland. — *Dr. E. van Raalte*, Polen en Duitschland. — *Jhr. Mr. Dr. B. de Jong van Beek en Donk*, Geneeselsche hervorming.

Weekblad der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen, 3213, A. R.

D. E. C. Klinkenberg, Goodwill (slot). — *Ant. de Boer*, Instruete personeele belasting.

Weekblad voor den Nederlandschen Bond van Gemeente-Ambtenaren, 1695 A.

„Verkooppen” (overtrekking Drankwet door eulismier. Red. N. J. B.)

Mr. Dr. H. Vos, Centralisatie.

Idem, No. 2.

Dr. B. van den Tempel Jzn., De starheid in het concessiestelsel.

Idem, No. 3.

A. Over, De Gemeentebesturen en het einde der pachts- en vennootschapsvergunningen.

1 t. a. p. blz. 16.

2 t. a. p. blz. 17.

3 t. a. p. blz. 26.